

*Скрипа Є. В.,
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ*

ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Анотація. У статті на основі аналізу наукових поглядів вчених досліджено питання взаємодії суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті. Зазначено, що взаємодія суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті сьогодні здійснюється за багатьма напрямками як міжнародного, так і внутрішньо-національного орієнтуру, що підтверджується численними нормативним положеннями порядків, інструкцій, планів тощо.

Ключові слова: взаємодія, суб'єкт, забезпечення безпеки, автомобільний транспорт, міжнародна співпраця.

Постановка проблеми. Сьогодні складно уявити життя без автомобільного транспорту. Втім, поруч із всіма позитивними моментами сам автотранспорт вже протягом багатьох років залишається джерелом підвищеної небезпеки. Безпека у сфері автомобільного транспорту являє собою комплексний об'єкт, вплив на який носить системний характер. Безумовно, для кожного суб'єкта правовідносин, що виникають в аспекті забезпечення автомобільно-транспортної безпеки, характерним є власний набір прав, обов'язків та повноважень, простіше кажучи – окремий правовий статус. Водночас максимальна результативність роботи останніх можлива виключно з визначенням спільних аспектів виконання поставлених перед ними задач. Іншими словами, для досягнення найбільшого ефекту забезпечення безпеки на автомобільному транспорті між суб'єктами цієї сфери повинна бути налагоджена взаємодія.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання взаємодії суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті у своїх наукових працях розглядали: Г.В. Шкарівський, В.Ю. Шмельов, О.С. Дем'янюк, В.О. Хитрик, А.А. Кашканов, О.Г. Грисюк, В.Ф. Анісімов, В.М. Ребедайло, Г.В. Галімшина, О.Ю. Салманова, В.М. Торлін, А.О. Собакар, П.М. Чанцев, С.Б. Гавриш, В.А. Мисливий, А.В. Мілашевич, О.Л. Міленін, В.Ф. Муцка, В.В. Новиков, А.М. Подоляка, В.Й. Развадовський, Є.С. Кузнецов та багато інших. Однак, незважаючи на чималу кількість наукових розробок, у науковій літературі ще й досі відсутнє єдине комплексне дослідження, присвячене найбільш важливим аспектам взаємодії у представленій сфері суспільних відносин.

Саме тому метою статті є розглянути проблему взаємодії суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті.

Виклад основного матеріалу. Ураховуючи наведені в науковій літературі трактування категорії «взаємодія», надані у ключі різних галузей права та юридичної науки, можемо навести власне визначення останньої у сфері автотранспортної безпеки. Отже, взаємодія суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті – заснована на нормах правових актів взаємоузгоджена та чітко організована форма діяльності групи спеціально уповноважених суб'єктів щодо забезпечення автотранспортної безпеки, орієнтована на досягнення загаль-

новстановлених цілей, яка реалізується шляхом здійснення комплексу спільних заходів, операцій, процедур і т. ін.

Необхідно також відмітити той факт, що взаємодія, як у сфері забезпечення безпеки на автомобільному транспорті, так і у своїй класичній формі, не є категорією одноманітною, а має різновиди. Спираючись на наукові погляди науковців, доречно висунути власну думку з приводу різновидів взаємодії суб'єктів у сфері забезпечення безпеки на автомобільному транспорті. Вважаємо, що в даній галузі взаємодія можлива в таких формах:

1) міжнародна взаємодія суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті (взаємодія між урядами, взаємодія з міжнародними організаціями тощо);

2) внутрішньо-національна міжвідомча взаємодія, що відбувається між органами в цілому та має комплексний і стратегічно важливий характер;

3) внутрішньо-національна взаємодія між окремими представниками суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті, що має тактичний характер та спрямована на вирішення конкретних питань.

Розглянемо конкретні приклади в рамках кожного виду. Зокрема, говорячи про міжнародну взаємодію суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті, необхідно відмітити, що найчастіше вона виражається у співпраці урядів держав, що посвідчується міжнародними договорами. Наприклад, сьогодні Кабінет Міністрів України взаємодіє з Урядом Білорусії з питань міжнародних автомобільних сполучень, що посвідчується офіційним двостороннім документом, положення якого регламентують питання щодо: організації перевезень між зазначеними країнами; визначення обов'язковості проведення дозвільних процедур під час перевезення вантажів окремого типу; формату дозволів, що видаються; інших важливих моментів організації автомобільних перевезень та вимог щодо забезпечення їх безпеки [1].

Кабінет Міністрів України також взаємодіє з Урядом Великобританії у сфері міжнародних перевезень на автомобільному транспорті. Спеціальною міжнародною угодою між урядами цих країн регламентовано питання пасажирських та вантажних перевезень у міжнародному автомобільному сполученні між територією України і територією Сполученого Королівства, а також транзитом через території цих країн. Із метою забезпечення виконання погоджених у вказаному документі положень та налагодження ефективної взаємодії можуть створюватись спеціальні Змішані Комісії, що скликаються в разі потреби на вимогу компетентних органів однієї з договірних сторін [2].

Міжнародна взаємодія з питань забезпечення безпеки на автомобільному транспорті здійснюється в рамках роботи не тільки вищих органів виконавчої влади, але і центральних

органів. Наприклад, сьогодні є чинною угода про співробітництво Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства внутрішніх справ Республіки Польща в боротьбі зі злочинністю. Угода передбачає велику кількість моментів, щодо яких можлива взаємодія, одним з яких виступає забезпечення безпеки дорожнього руху [3]. Схожу угоду було укладено між МВС України та Міністерством внутрішніх справ Російської Федерації, яка також передбачає аналогічне питання взаємодії [4].

Окремо необхідно відмітити Угоду про співпрацю міністерств внутрішніх справ у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху від 1993 року, яку підписали Міністерства внутрішніх справ Азербайджанської Республіки, Республіки Вірменія, Республіки Грузія, Киргизької Республіки, Латвійської Республіки, Республіки Молдова, Російської Федерації, Республіки Таджикистан, Туркменістану, Республіки Узбекистан, України і Естонської Республіки. Угода передбачає: взаємне інформування сторонами щодо стану забезпечення безпеки дорожнього руху; надання інформації про дорожньо-транспортні пригоди з тяжкими наслідками; сприяння в розробці та організації промислового виробництва оперативного-технічних засобів і технічних засобів організації дорожнього руху, спецпродукції, контрольно-вимірювальних приладів і спецавтотранспорту, у проведенні робіт з їх технічного обслуговування і ремонту; за взаємною згодою – забезпечення проведення спільних практичних (тренувальних) занять із відпрацювання тактики дій під час забезпечення порядку на автомобільних дорогах в процесі контролю за дорожнім рухом на території прикордонних районів; співпрацю у проведенні наукових досліджень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху тощо [5].

Міжнародна взаємодія також має місце в діяльності центрального органу виконавчої влади з безпеки на транспорті, яким виступає Укртрансбезпека. Так, даний орган активно співпрацює з такими міжнародними організаціями у сфері транспорту, зокрема з питань забезпечення безпеки на автомобільному транспорті, як: Міжнародний союз автомобільного транспорту; Європейська економічна комісія ООН, до складу якої входить робота група з автомобільного транспорту; Конфедерація організацій щодо забезпечення дотримання вимог автомобільного транспорту та ін. [6; 7; 8].

Наступним видом взаємодії суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті є внутрішньо-національна міжвідомча. Вона передбачає проведення більш оперативних та ефективних заходів, ніж у рамках міжнародної співпраці, адже здійснюється в переважній частині органами, підтримка автотранспортної безпеки для яких є одним з основних завдань.

Яскравим прикладом міжвідомчої взаємодії є спільний Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 № 1452/735 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції», яким визначено процедуру проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, та оформлення результатів такого огляду. Слід відмітити, що огляду на стан сп'яніння підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського уповноваженого підрозділу Національної поліції України є підстави вважа-

ти, що вони перебувають у стані сп'яніння згідно з ознаками такого стану. Поліцейські, що взаємодіють із представниками МОЗ, проводять огляд особи з метою підтвердження факту перебування останньої у стані сп'яніння, що, у свою чергу, є грубим порушення правил дорожньої безпеки, або його спростування [9].

Відмітити в даному контексті треба взаємодію Державної служби України з безпеки на транспорті та Національної поліції України. Офіційне закріплення співпраці даних органів відбулось у 2016 році шляхом підписання короткострокових документів щодо сумісної роботи за окремими напрямками діяльності Укртрансбезпеки, зокрема габаритно-вагового контролю та боротьби з перевізниками, які порушували законодавство про автомобільний транспорт [10].

У подальшому було затверджено новий План взаємодії між Укртрансбезпекою та Національною поліцією. Документ закріпив порядок інформування підрозділів Нацполіції територіальними органами Укртрансбезпеки про виявлені під час здійснення заходів державного контролю порушення, які віднесені до повноважень Нацполіції, для оперативного вжиття заходів. Це дає змогу більш ефективно реалізовувати основне завдання Укртрансбезпеки – забезпечення безпеки перевезень на транспорті [10].

Окрім Національної поліції, Укртрансбезпека взаємодіє з Державною службовою України з питань праці, метою чого є організація роботи з охорони праці на автомобільному транспорті, поліпшення ситуації з нещасними випадками на виробництві, що сталися внаслідок ДТП, а також координування дій для суттєвого зменшення кількості загиблих унаслідок нещасних випадків [11].

Взаємодія суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті також може приймати багатосторонній характер. Зокрема, чинним сьогодні є порядок, який визначає процедуру взаємодії Державної інспекції України з безпеки на наземному транспорті та її територіальних органів (органом правонаступником якого є Укртрансбезпека), працівників відповідних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, що забезпечують безпеку дорожнього руху, а також служб автомобільних доріг в Автономній Республіці Крим, областях та місті Севастополі та підприємств, визначених у встановленому законодавством порядку (агентства автомобільних доріг), під час організації та проведення габаритно-вагового контролю транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів під час проїзду автомобільними дорогами загального користування [12]. Документ чітко розподіляє функції та повноваження між органами, а також встановлює типові форми окремих актів.

У цьому ж контексті варто відмітити поступове підвищення ролі взаємодії між Державним агентством автомобільних доріг, Національною поліцією, Укртрансбезпекою та Державною службою з надзвичайних ситуацій. Так, наприклад, у кінці 2018 року було прийнято рішення про розробку та затвердження плану взаємодії під час виконання вказаними органами спільних заходів із протидії загрозам ускладнення дорожнього руху в зимовий період. Окрім того, для забезпечення виконання плану було також розроблено проект, положення якого регламентують створення та організацію єдиного координаційного органу, який би брав на себе керівництво в разі виникнення надзвичайної ситуації та спрямовував роботу уповноважених органів у сфері безпеки на автомобільному транспорті в цей період [13].

Не менш важливою та дієвою з точки зору виконання окремих функцій та завдань у напрямку забезпечення безпеки на автомобільному транспорті є внутрішньо-національна, тактична взаємодія між представниками суб'єктів даної галузі діяльності, зокрема, посадовими особами уповноважених державних органів. Як правило, даний вид взаємодії виникає за фактом необхідності вирішення конкретних важливих питань, які потребують задіяння різних сил та засобів, але не мають глобального характеру, через що над ними працюють не цілі органи, організації та інші суб'єкти забезпечення безпеки на автомобільному транспорті, а окремо визначена група працівників та службовців.

Прикладом зазначеного виду взаємодії виступає технічне розслідування дорожньо-транспортних пригод, катастроф і аварій на автомобільному та міському електричному транспорті. Технічному розслідуванню підлягають дорожньо-транспортні пригоди, катастрофи, аварії на автомобільному та міському електричному (трамвай, тролейбус) транспорті за участю рухомого складу автомобільних перевізників, автомобільних самозайнятих перевізників та підприємств міського електричного транспорту незалежно від їх форми власності. Технічне розслідування проводиться комісією з технічного розслідування у складі голови та членів комісії та включає збір та аналіз інформації щодо встановлення причин ДТП, катастроф, аварій на автомобільному та міському електричному (трамвай, тролейбус) транспорті, а також складання відповідного акту технічного розслідування ДТП, катастрофи, аварії [14].

Комісія з розслідування включає в себе представників різних органів, які мають повноваження у сфері забезпечення безпеки на автомобільному транспорті, або працівників окремих організацій, які відповідно до покладених на них функцій є корисними до залучення в рамках процесу встановлення всіх об'єктивних даних щодо дорожньо-транспортної пригоди.

Зокрема, візьмемо до уваги Наказ Міністерства інфраструктури України від 20.05.2015 № 175 «Про утворення Комісії з розслідування обставин та причин ДТП», яке спричинило смерть трьох осіб та травмування одинадцяти інших. Наказом передбачено залучення до комісії представників: Укртрансбезпеки, Національної поліції, окремих відділів та структурних підрозділів Міністерства інфраструктури, Державного агентства автомобільних доріг України, державного підприємства «Державний автотранспортний науково-дослідний і проектний інститут» та ін. [15].

Водночас виділений третій різновид взаємодії можливий не тільки в рамках технічного розслідування ДТП, але й щодо вирішення цілого ряду інших питань, факт чого відображається в підзаконній нормативній базі. Наприклад, Наказом Міністерства інфраструктури України від 17.08.2018 № 383 «Про утворення робочих груп із питань розроблення критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх діяльності у сфері автомобільного, залізничного, міського електричного, морського та річкового транспорту» передбачено залучення в такі групи посадових осіб Укртрансбезпеки, Укравтодору, спеціалістів відділу контролю на автомобільному транспорті Департаменту державного контролю Укртрансбезпеки та інших [16]. Схожим за змістом є Наказ Міністерства інфраструктури України від 17.08.2018 № 382 «Про утворення Робочої групи з питань функціонування ринку автомобільних пасажирських перевезень», який також передбачає взаємодію між посадовими

особами різних органів, служб та структур з питань, які стосуються забезпечення безпеки на автомобільному транспорті [17].

Зазначити необхідно Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.02.2017 № 128, яким затверджено Інструкцію про порядок взаємодії між посадовими особами підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях значного скупчення транспортних засобів перед пунктами пропуску через державний кордон України. Даний нормативний акт визначає порядок взаємодії посадових осіб підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України, яка здійснюється в межах, визначених законодавством, а саме шляхом визначення механізму послідовності дій між посадовими особами цих органів з урахуванням оперативності та злагодженості таких дій під час стримування транспортних засобів у разі їх скупчення в зонах сервісного обслуговування перед пунктами пропуску [18].

Висновки. Зазначимо, що взаємодія суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті сьогодні здійснюється за багатьма напрямками як міжнародного, так і внутрішньо-національного орієнтуру, що підтверджується численними нормативними положеннями порядків, інструкцій, планів тощо. При цьому слід констатувати той факт, що в рамках міжнародної взаємодії вирішуються питання найбільш глобального обсягу, в той час як на національному рівні взаємодія приймає вигляд «необхідного заходу», який зумовлює спільну діяльність суб'єктів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті за конкретним напрямом роботи або відповідно до якогось особливого питання, регулювання якого потребує залучення різного роду сил та використання комплексної методології. Вважаємо такий підхід найбільш ефективним з огляду на те, що взаємодія – це явище, так би мовити, оперативне, звертатись до якого потрібно лише в особливих випадках, адже воно зумовлює виділення додаткових ресурсів.

Література:

1. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Білорусь про міжнародне автомобільне сполучення: угода, міжнародний документ від 17.12.1992. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112_008.
2. Угода між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про міжнародні автотранспортні перевезення: угода, міжнародний документ від 13.12.1995. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_013.
3. Угода про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Республіки Польща в боротьбі зі злочинністю: угода, міжнародний документ від 12.03.1992. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_044.
4. Угода про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Російської Федерації: угода, міжнародний документ від 04.06.2009. Офіційний вісник України. 2009. № 57. Ст. 2022.
5. Угода про співробітництво міністерств внутрішніх справ у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: угода, міжнародний документ від 24.09.1993. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_249.
6. Конфедерація організацій по забезпеченню дотримання вимог автомобільного транспорту: стаття // Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: <http://dsbt.gov.ua/storinka/konfederaciya-organizacij-po-zabezpechennyu-dotrymannya-vymog-avtomobilnogo-transportu>.

7. Європейська економічна комісія ООН: стаття // Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: <http://dsbt.gov.ua/storinka/yevropeyska-ekonomichna-komisiya-oon>.
8. Міжнародний союз автомобільного транспорту: стаття // Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: <http://dsbt.gov.ua/storinka/mizhnarodnyy-soyuz-avtomobilnogo-transportu>.
9. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ, інструкція від 09.11.2015 № 1452/735. Офіційний вісник України. 2015. № 88. Ст. 217.
10. Публічний звіт Голови Державної служби України з безпеки на транспорті Михайла Ноняка за 2017 рік: стаття: Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: <http://dsbt.gov.ua/storinka/publichnyy-zvit-golovy-derzhavnoy-sluzhby-ukrayiny-z-bezpeky-na-transporti-myhayla-0>.
11. Співпраця задля безпеки на дорогах: стаття // Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: <http://dsbt.gov.ua/novyna/spivpracya-zadlya-bezpeky-na-dorogah>.
12. Про затвердження Порядку взаємодії Державної інспекції України з безпеки на наземному транспорті, Міністерства внутрішніх справ України, Державного агентства автомобільних доріг України під час організації та проведення робіт із зважування та здійснення габаритно-вагового контролю транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів на автомобільних дорогах загального користування: наказ, порядок від 10.12.2013 № 1007/1207. Офіційний вісник України. 2014. № 16. Ст. 494.
13. У державному агентстві автомобільних доріг України проведено перше засідання штабу з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на дорогах державного значення: стаття від 15.02.2018 // Офіційний сайт державного агентства автомобільних доріг України. URL: http://ukravtodor.gov.ua/press/news/u_derzhavnomu_ahentstvi_avtomobilnykh_dorih_ukrainy_provedeno_pershe_zasidannia_shtabu_z_likvidatsii_naslidkiv_nadzvychnykh_sytuatsii_na_dorohakh_derzhavnoho_znachennia.html.
14. Про затвердження Порядку технічного розслідування дорожньо-транспортних пригод, катастроф, аварій на автомобільному та міському електричному (трамвай, тролейбус) транспорті: наказ, порядок від 23.06.2015 № 231. Офіційний вісник України. 2015. Ст. 1917.
15. Про утворення Комісії з розслідування обставин та причин ДТП: наказ від 20.05.2015 № 175 // Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/documents/158.html>.
16. Про утворення робочих груп з питань розроблення критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх діяльності у сфері автомобільного, залізничного, міського електричного, морського та річкового транспорту: наказ від 17.08.2018 № 383 // Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: https://mtu.gov.ua/files/Dok_NORMATUVKA/383.pdf.
17. Про утворення Робочої групи з питань функціонування ринку автомобільних пасажирських перевезень: наказ від 17.08.2018 № 382 // Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: https://mtu.gov.ua/files/Dok_NORMATUVKA/382.pdf.
18. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між посадовими особами підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях значного скупчення транспортних засобів перед пунктами пропуску через державний кордон України: наказ від 16.02.2017 № 128. Офіційний вісник України. 2017. № 30. Ст. 910.

Скрипа Е. В. Взаимодействие субъектов обеспечения безопасности на автомобильном транспорте

Аннотация. В статье на основе анализа научных взглядов ученых исследован вопрос взаимодействия субъектов обеспечения безопасности на автомобильном транспорте. Отмечено, что взаимодействие субъектов обеспечения безопасности на автомобильном транспорте на сегодняшний день осуществляется по многим направлениям – как международным, так и внутренне-национальным, что подтверждается многочисленными нормативными положениями порядков, инструкций, планов и т.п.

Ключевые слова: взаимодействие, субъект, обеспечение безопасности, автомобильный транспорт, международное сотрудничество.

Skrypa Ye. Interaction of subjects of safety in road transport

Summary. In the article, on the basis of the analysis of scientific views of scientists, the question of interaction of subjects of safety in road transport. It is noted that the interaction of road safety subjects to date is carried out in many directions, both internationally and nationally, which is confirmed by numerous normative provisions of orders, instructions, plans, etc.

Key words: interaction, subject, safety, road transport, international cooperation.